

primeru angleška (in nemška) množina *Sherpas*, medtem ko bi prevajalec moral po slovensko sklanjati Šerpa po zgledu sluga, torej pravilno Serpe ali Serpi ipd. Pa še to glede Serp: Avtorja knjige *Himalaja in človek* sta pisala lastno ime Serpa z malo začetnico, vendar to ni tiskovna napaka, zakaj na str. 108 je ta beseda pisana z malo dvakrat, a na str. 109 kar petkrat. Tudi knjiga *Vzponi v Everestu* ima šerpa, torej z malo, n. pr. na str. 16: »Stopimo v stik z našimi šerpami...«, podobno na str. 39, 258 in drugod. Če bi prevajalci pogledali n. pr. v *Webster's International Dictionary*, bi našli pod geslom *Sherpa* pojasnilo, da so Serpe ljudstvo, ki prebiva na južnih pobočjih Himalajskega pogorja. Zato bi tudi to ime morali pisati z veliko, kakor n. pr. Zulu, Kafri, Sioux ipd. Prav tako je bilo v reportaži o naši himalajski odpravi to ime napačno pisano. Pisec članka pod naslovom *Pri znamki 6000* v TT (15. 6. 60) sicer razlaga takole: »Mogoče ni prav, da pišem šerpa z malo začetnico; ker pa jih omenjam večkrat kot nosače kot pa nepalsko plemo, bo mogoče vseeno prav.« Po mojem gre v vsakem primeru za pripadnika plemena, pa če je nosač ali ne, zato ga je treba pisati z veliko začetnico.

Pri nepravilnih oblikah, ki so nastale pod vplivom tuje rabe v množini, ne moremo mimo *komandsov*, o katerih od časa do časa beremo v naših dnevnikih. Angleška beseda *commando* pomeni poveljstvo ali pa poseben oddelek ali odred z določeno nalogo. Zato bi ga pravzaprav morali v slovenščini sklanjati kakor »pianino«, torej *komando*, pl. *komandi*. Vendar sta obliki *komandos* v ednini in *komandosi* v množini pri nas — in tudi v srbohrvaščini — danes tako splošno v rabi, da ju ne bi kazalo več izganjati.

Kakšen ali kateri?

Večkrat čujemo in beremo: »Kakšno knjigo bereš?« Odgovor bi lahko bil: Lepo, dolgočasno ipd. Toda tisti, ki je vprašal, je najbrž mislil naslov ali avtorja knjige. V tem primeru pa bi se vprašanje moralo glasiti: »Katero knjigo bereš?«, namreč: katero izmed knjig?

Podobno: »Kakšen film si gledal?« namesto »Kateri film?«, če je bil mišljen naslov. Podobna vprašanja so še: »Kakšno opero greš gledat? Kakšen jezik poučuješ?« Ipd. Prav bi se seveda moralo glasiti: »Katero opero greš gledat?« »Kateri jezik poučuješ?« Res je, da človek lahko dostikrat iz nepremišljenosti uporabi »kakšen« namesto »kateri«, kar pa je zlasti v tiskani besedi graje vredno.

»Ponižanje« v dvojini

Vsako je bil že kje v gosteh, pa mu je gostitelj rekel n. pr.: »Tovariš I., sedite, prosim, izvolite« itd. Ali: »Tovariš inženir, kako sodite...?« Skratka, gostitelj vas vljudno vika. Če pa se nameri, da pridete v dvoje, včasih slišimo: »Tovariša, sedita, izvolita...«. Ali: »Tovariš inženir in tov. direktor, prosim, sedita, vzemita si...« Zdi se mi, kot da vas gostitelj zdaj v dvojini pravzaprav posamič tika. Iz tega bi sledilo, da nam dvojina jemlje, kar že imamo, dokler smo sami, namreč vikanje, pa nas »poniža« in nas, če sva dva, posameznika pravzaprav tika. Prav bi bilo torej, da bi uporabljali vikanje, to je slovnično množino tudi v primerih, ko se pogovarjamo z dvema osebama, ki jih posamezno vikamo.

August Petrišič

PLUSKVAMPERFEKT PRI PREŠERNU

V zvezi s problemom, ki ga je v 5. številu Jis načela Breda Pogorelec, naj le na kratko opozorim na rabo tega časa v Prešernovem pesniškem delu. Pri tem gre sicer za toliko starejšo dobo ter za pesniški jezik — medtem ko se je omenjena razprava v gradivu omejila na novejši prozni jezik, v glavnem od Cankarja dalje — toda podatki utegnejo biti zanimivi ne le zato, ker gre za Prešerna, marveč tudi v zvezi s tozadevno vlogo literarne tradicije, ki nanjo opozarja tudi Pogorelčeva (str. 154). Težko si je namreč misliti, da bi bil med činitelji, ki so oblikovali to tradicijo, zgled prvega klasika slovenske besede brez pomena in vpliva. Kako je torej z rabo predpreteklega časa pri Prešernu?

Če upoštevamo, da gre za pesniški jezik in za pesnika, čigar težišče je bilo v liriki, kjer se potreba natančnejšega označevanja časovnih razmerij za preteklost le poredkoma naključni, je 16 oz. 17 (z varianto elegije V spomin Matija Čopa v N in KČ V) primerov pluskvamperfekta pri Prešernu kar presenetljivo število.* V vseh teh primerih ima pesnik le dovršene glagole, rabi pa to obliko večkrat v glavnih kakor v odvisnih stavkih (10 oz. 11 : 6), pri čemer ne preseneča, da večino teh pluskvamperfektov najdemo v njegovih epskih pesmih (11 primerov v 5 tekstih, 2 ba-

ladah in 3 romancah). Pa tudi v lirskih pesmih je oblika v 3 primerih rabljena v nekakih pripovednih zvezah, t. j. v primerah, ki navezujejo na dogodke davne, mitične preteklosti, biblijske (»babilonska zmešnjava« v satiričnem sonetu Ne bod' mo šalobarde) in starogrške (Orfej in Orest v Sonetnem vencu 7 in 11). Vendar pa bodi poudarjeno, da je Prešeren rabil pluskvamperfekt do 1837 le izjemoma (po 1 primer v neobjavljeni Romanci od Strmega grada iz 1832 in v Prekopu iz 1835), medtem ko so vsi ostali primeri iz poznejših let: iz 1837—1838 oz. 1839, ko je (po Kidriču oz. Slodnjaku) nastala Ženska zvestoba, ki je v tem pogledu prav edinstvena s svojimi 6 pluskvamperfekti, ter iz 1845—1846, in to v elegiji V spomin Matija Čopa (z 2 oz. 3 primeri) in v Poezijah, kjer je pesnik ob redakciji starejših tekstov oblikoval 6 novih pluskvamperfektov (Lenora — 1, Turjaška Rozamunda — 2, Ne bod' mo šalobarde — 1, Sonetni venec — 2). Ker pa je bila tudi Ženska zvestoba prvokrat objavljena šele v Poezijah, je razlika med poprej znano rabo te oblike v Prešernovi pesmi (3 oz. 4) in primeri, ki so jih prinesle šele Poezije (12!), še toliko bolj poudarjena.

Vsiljuje se seveda vprašanje, v kolikšni meri so na Prešernovo rabo tega časa vplivali posebni pesniški, to je ne pomensko poudarni, temveč čisto metrični razlogi. Mislim, da so slednji povsem nedvomno odločali le v distihih V spomin Matija Čopa, in to v obeh variantah, po antični in po moderni meri (prvo: *Bil tajat naš led se začel, pomlad je drugod že; Ti zaklade duha Krezove bil si nabral — drugo: Čeh in Poljak, kar Rus in Ilir, kar rod naš slovenski / slavnih izmislil si bil časa do tvoj'ga pisanj; Ti si zaklade duha Krezove bil si nabral*). Teže bi bilo misliti na to drugod, zlasti ker bi se nam prevladujoče enozložnice »bil« (9) oz. »b'lo« (1) v sklopu te njegove oblike kazale na tej osnovi pravzaprav kot gola mašila. Zoper takšno razlago večjega dela Prešernovih pluskvamperfektov pa še posebno govori prav Ženska zvestoba, torej tisti njegov tekst, ki že sam vsebuje dobro tretjino vseh primerov. Kajti ta pesem kaže hkrati takó bogato ritmiko in toliko variacij glede na število zlogov v verzih oz. dvostišjih (10/9, 10/10, 10/11, 11/10, 11/11, 9/9, 9/10, 9/11, 8/9, 8/10), da tovrstni metrični oziri v njej nikakor niso mogli imeti večje vloge, zlasti pa ne sami po sebi, se pravi brez zveze z določenim pomenskim korelatom. V razbor posameznih primerov se tu ne bom spuščal, opozoril bi le na zanimivo sosledje pluskvamperfekta in prezenta v Prekopu: »Ker sem se sam bil vsmrtil, je zdej prepri zato, / al rabeljnam zapadlo, biračim ni telo?« Ker gre za prav bližnjo preteklost, komaj dva dni nazaj, in ker bi bil pesnik zlahka oblikoval verz tudi s samim perfektom, ima oblika tu očitno poseben pomenski poudarek: časovni presledek je resda majhen, toda vmes je usodna zarezja — smrt. Ne tako izrazito, vendar v glavnem prav tako pomensko pogojena se mi zdi Prešernova raba tega časa tudi v veliki večini drugih primerov.

Za primerjavo ter majhno ilustracijo v zvezi z vprašanjem tozadevne literarne tradicije v območju vezane besede navajam še podatke za šest pesniških zbirk od Levstika do Aškercar: tako imajo Levstikove Pesmi (1854) 6 primerov plkvpf, (kar se sorazmerno z obsegom zbirke številčno nekako izenačuje s Prešernovo rabo v Poezijah), Valjavčeve Pesmi (1855) 2 primeri, Jenkove (1865) en sam primer, Stritarjeve (1869) nobenega, Gregorčičeve Poezije (1882) 4 primere, Aškerčeve Balade in romance (1890) pa 9 (pri vseh le dovršni glagoli). Kakih posebnih zaključkov na osnovi tako pičlega gradiva sicer ne moremo delati, vendar pa se v tem okviru izpričana ožja zveza med Levstikom in Prešernom ne zdi le slučajna, pa tudi opazna oživitve te rabe v Aškerčevih Baladah in romancah bi lahko dala misliti na nekakšno zvezo s Prešernovimi baladami in romancami. Da gre pri vsem tem res predvsem za literarno tradicijo, je razvidno tudi iz okoliščine, da se v tej rabi močno razhajajo tako Gorenjci med seboj (15 : 2 oz. 1) kakor tudi oba Dolenjca (6 : 0), medtem ko so si po drugi strani v tem pogledu najbližji ravno pesniki, ki izhajajo iz različnih narečnih področij (Prešeren, Levstik, Aškerc).

B. M.

* Gl. v Kidričevem Prešernu I na str. 36, 39, 45, 61, 67, 69, 70, 72 (3 pr.), 83, 96 (2 pr.), 145, 149 in 165.

